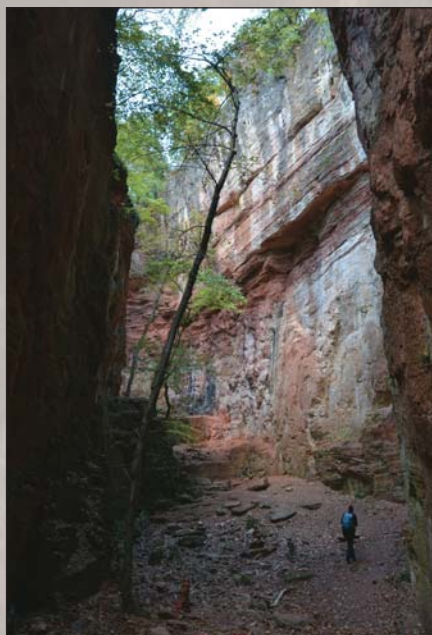

Lábasfejűek, tűzkövek, kőbányászok

A Gerecse méltatlanul elfeledett, kisé félreeső hegytájunk a Vértes és a Pilis árnyékában. A Dunazug-hegyvidék országosan ismert, sokat látogatott, keresztül-kasul bebarangolt hegyvidékeinek karéjában megbújó változatos adottságú tájegységünk.

Mozgalmas földtörténeti múltját jól sejteti, hogy a méltán nevezetes vörös márvány és a nemzetközileg is jegyzett ősmaradványok lelőhelyeként is számon tartjuk. Számos világhírű őslénytani és ősrégészeti lelet származik kőfejtőiből, barlangjaiból, például a Szelim-lyukból, vagy a Jankovich-barlangból.

A Mátyás király visegrádi palotájának, a budapesti polgárházaknak, bérpalotáknak, később a metró megállóhelyek burkolatának is építőanyagot adó, jura és triász kori mészkövekből felépülő középhegységünk több hegytagozatra oszlik, melyeket tágas medencék választanak el egymástól.

A hegység kiváló minőségű mészkőanyagát már az ókorban, a Pannóniát meghódító rómaiak is több kőfejtésben bányászták. Elsősorban a magas vas-oxid tartalmú, tömött szerkezetű, jól faragható, alakítható, csiszolható és nem utolsó sorban dekoratív megjelenésű vörös változatát, az ún. vörös márványt. A középkorban szintén fontos építkezési alapanyag volt ez az ásványkincsünk.

Ami valójában – kőzettani értelemben – nem márvány, hanem egy jura időszaki speciális mészkőfeleség, földtani nevén a tardosi mészkőformáció. Ennek igazi hazája a különös csengésű, a Gerecse-tető szomszédságában emelkedő Pisznice. A hegyrög aszimmetrikusan elbillent rétegejének tetőszintjét

nagy méretű és hosszan elnyúló kőfejtés uralja, már messziről vörösen világít, elütve az erdő zöld lombzatától.

Azon kevés kőfejtők egyike, melyet az őskor óta szinte a jelenkorig folyamatosan bányászott az ember, hiszen a felső szinteket borító magas kavasavtartalmú tűzköves mészkövet már a gerecei ősemberek is használták a patintott kőeszközök készítésére, vagy éppen szikra csíholásra.

A római korban a tűzkő rétegek alól kibukkanó vörös márványt intenzíven fejtették, példa erre a döbbenetes mélységeket feltáró ún. „Pisznice-hasadék”, vagy másik nevén a római bánya.

Ha természetes eredetű lenne, pontosan megfelelne egy kanyon kívánalmainak, hiszen a teljességgel függőleges, 30-40 méter magas, égbe szökkenő, szűk állású kőfalak alatt állva szinte „grand canyon-i” érzésünk támad. Az már hátborzongató, hogy a hasadék mélységeit emberi kezek szorgos munkája formálta ilyené.

Az emberi idődimenziók nyomain túl – az ókori kőhordó vasalt kerekű szekerek kővájatai itt-ott még beazo-

nosíthatóak – a bánya mélye sok százmillió éves korszakok múltjába is bepillantást enged, hiszen a Pisznice hazánk egyik legfontosabb ammonitesz (fejlábú) lelőhelye. Nem is beszélve arról, hogy még ma is tartogat az őslénytanos kutatók számára felfedezni valót, hiszen néhány évvel ezelőtt egy őskrokodil maradványai kerültek ki a réteglapok közül.

Kép és szöveg: **Nagy László**